

COVID-19'dan Algılanan Risk ve Stokçuluk Davranışları

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). COVID-19'dan Algılanan Risk ve Stokçuluk Davranışları. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19409>

Özet

Bu ölçek, tüketicilerin **COVID-19 pandemisi** döneminde algıladıkları risk düzeyini ve bu algının yol açtığı **stokçuluk davranışları** eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Çalışma, tüketicilerin bu davranışları açıkklamak için **Planlanmış Davranış Teorisi** (Planned Behaviour Theory) çerçevesini kullanmıştır. Ölçek, psikometrik açıdan yüksek güvenirlik ve geçerlik değerlerine sahiptir ve toplam 6 alt boyuttan ve 27 maddeden oluşmaktadır.

Ölçek, kriz zamanlarında tüketici davranışları ve risk algıları bilimsel bir çerçevede incelemek için tasarlanmış olup, tüketici psikolojisi ve kriz yönetimi alanlarında önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler

COVID-19, Algılanan Risk, Stokçuluk Davranışları, Tüketici Davranışları, Pandemi, Planlanmış Davranış Teorisi, Psikometri.

Yazarlar

Alihan Baltacı

Amaç

Ölçeğin temel amacı, küresel bir salgın dönemi olan COVID-19 sürecinde, tüketicilerin karışık riskleri nasıl algıladıklarını ve bu yüksek risk algısına, temel ihtiyaç maddelerini aşırı miktarda satın alma eğilimi olan **stokçuluk davranışları**na dönüşüm döngüsünü belirlemektir. Bu araç, özellikle sağlık ve ekonomik krizlerin tüketici psikolojisi üzerindeki etkilerini ampirik olarak incelemek üzere geliştirilmiştir.

Ayrıca, ölçek, Planlanmış Davranış Teorisi (PDT) temel alınarak, algılanan riskin stokçuluk niyetini ve nihai davranışları nasıl etkilediğini modellemek ve böylece bu davranışları altında yatan bilişsel ve davranışsal mekanizmaları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu sayede, kriz dönemlerinde tüketici panik tepkilerini önlemeye yönelik stratejiler geliştirilebilir.

Yapı

Ölçek, iki temel psikolojik yapıyı ölçmektedir: 1) **COVID-19'dan Algılanan Risk** ve 2) Stokçuluk Davranışları. Bu iki ana yapı, toplam 6 alt boyut ve 27 madde aracılığıyla detaylı bir şekilde değerlendirilmektedir. Alt boyutlar, riskin farklı veçhelerini (örneğin, bulaşma riski, ekonomik belirsizlik riski) ve stokçuluk davranışlarının farklı türlerini kapsayacak şekilde tasarlanmıştır.

Ölçek maddeleri, katılımcıların algıları ve eylemlerini 5'li Likert tipi bir derecelendirme sistemi kullanarak yakalar. Bu yapı, tüketicilerin kriz koşullarına verdikleri tepkileri teorik bir çerçevede analiz etmeye olanak tanır ve algılanan riskin davranışsal sonuçları ölçmeye odaklanır.

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla **Yapısal Etkilik Modellemesi** (YEM) tekniklerine başvurulmuştur. Elde edilen uyum indisi skorları, ölçeğin teorik yapısına verilerle yüksek düzeyde uyumlu olduğunu ve kabul edilebilir sonuçları içerisinde bulunduğunu göstermiştir.

Açıklanan toplam varyans yüzdeleri, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı yapıyı etkili bir şekilde temsil ettiğini kanıtlamaktadır:

COVID-19'dan algılanan riske dair maddeler, toplam varyansın %73,382'sini açıklamaktadır. Stokçuluk davranışına dair maddeler ise toplam varyansın %81,12'sini açıklayabilmektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliği, yaygın olarak kullanılan Cronbach's Alpha katsayısı ile değerlendirilmiştir. Her iki ana boyut için elde edilen katsayılar, ölçeğin mükemmel düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğunu ve ölçümün istikrarlı olduğunu göstermektedir.

COVID-19'dan Algılanan Risk alt boyutuna ait maddelerin Cronbach's Alpha değeri 0,911 olarak hesaplanmıştır.

Stokçuluk Davranışları alt boyutuna ait maddelerin Cronbach's Alpha değeri ise 0,948 olarak bulunmuştur.

Faktör Analizi

Ölçek, iki ana bileşen (Algılanan Risk ve Stokçuluk Davranışları) altında toplanmış 6 farklı alt boyuttan oluşmaktadır. Bu yapının doğrulanması için Yapısal Etkilik Modellemesi (YEM) kullanılmıştır. YEM sonuçları, 6 faktörlü yapının hem teorik olarak anlamlı hem de istatistiksel olarak geçerli olduğunu göstermiştir.

Faktör yükleri ve uyum indeksleri, ölçek maddelerinin kendi boyutları güçlü bir şekilde temsil ettiğini ve bu boyutların birbirinden ayrılarak ilgili yapıları ölçtüğünü doğrulamaktadır. Bu durum, ölçeğin kavramsal ayrılmazlığını ve yapısal bütünlüğünün yüksek olduğunu işaret eder.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Orijinal ölçek)

Format: 6 alt boyut ve 27 maddeden oluşmaktadır.

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Tüketiciler

Yaş Grubu: Yetişkinler (Çalışmanın doğası gereği)

Popülasyon Detayları: COVID-19 pandemisi sırasında genel tüketici kitlesi üzerinde uygulanmıştır.

Test Metodolojisi: Çevrimiçi anket yoluyla toplanan verilerle Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Pandemi, Stoklama, Tüketici Psikolojisi, Cronbach Alpha, Yapısal Eşitlik.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlama: Bilgi mevcut değildir.

Kurumsal E-posta Adresleri: armada.alisan@gmail.com

Yazın Adresi: Bilgi mevcut değildir.

Özinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin geliştirme çalışması 2021 yılında yayınlanmıştır. Ölçek, tüketicilerin **algılanan risk** düzeylerini ve davranışlarını incelemek amacıyla geliştirilmiştir.

Ölçeğin akademik veya ticari amaçlarla kullanımı izinleri, ücretlendirme koşulları ve tam ölçek setine erişim için doğrudan sorumlu yazar Alihan Baltacı ile armada.alisan@gmail.com e-posta adresi üzerinden iletişime geçilmesi gerekmektedir. Çalışma, açık erişimli bir dergide yayınlanmıştır.

Kaynaklar

Baltacı, A. (2021). The effect of consumers' perceived risk from the COVID-19 pandemic on their stockpiling behaviour: An evaluation from the framework of planned behaviour theory. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9(4), 1485-1503. <https://doi.org/10.15295/bmij.v9i4.1934>.

Makalenin orijinal tam metnine aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir: bmij.org

Ölçeğin orijinal PDF dosyaları aşağıdaki bağlantılardan indirilebilir:

[covid-19dan-algilanan-risk-ve-stokculuk-davranisi-toad.pdf](#)

[covid-19dan-algilanan-risk-ve-stokculuk-davranisi-toad.pdf](#)

[covid-19dan-algilanan-risk-ve-stokculuk-davranisi-toad.pdf](#)

COVID-19'dan Algılanan Risk ve Stokçuluk Davranışları Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçek 6 alt boyut ve 27 maddeden oluşmaktadır. Maddeler, Planlanmış Davranış Teorisi çerçevesinde algılanan risk ve stokçuluk eğilimlerini ölçmektedir. Ancak ölçeğin orijinal maddeleri, sağlanan kaynak içerikte yer almamaktadır. Maddelere ulaşmak için lütfen yukarıdaki referans makalesine veya yazarın iletişim adresine başvurunuz.

Derecelendirme: Maddeler 5'li Likert tipi bir ölçek kullanılarak değerlendirilmektedir (1= Kesinlikle Katılmıyorum - 5= Kesinlikle Katılıyorum).